

Кулик К.Д.,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
к.ю.н., асистент кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ ОСІБ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ РОЗБЕЩЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Згідно з кримінальним законодавством України суд при призначенні покарання має враховувати характер і ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, особу винного, його ставлення до вчиненого й обставин справи, які пом'якшують або обтяжують відповідальність. У зв'язку з цим потребує необхідності аналіз кримінально-правових ознак осіб, що вчиняють розбещення неповнолітніх, так як саме зазначені характеристики демонструють стійку суспільну небезпечність останніх.

За результатами авторського кримінологічного дослідження встановлено, що переважна більшість усіх проаналізованих злочинів була вчинена одноособово (91,2 %), що обумовлено специфікою даного виду злочину, бажанням усамітнення злочинця із жертвою (жертвами). Лише 8,8 % злочинів було вчинено у співучасті (тобто двома та більше особами), у 2,1 % випадків мала місце злочинна діяльність з організації притуку для задоволення сексуальних потреб із особами, які не досягли шістнадцяти років. При цьому мав місце чіткий розподіл ролей злочинців, а їх діяльність була тривалою в часі.

Заслуговують на окрему увагу повторні злочини, вчинені однією особою протягом одного або декількох років. Під час проведеного нами кримінологічного дослідження у 44,7 % кримінальних справ, було виявлено повторні випадки розбещення неповнолітніх. Загальна кількість виявлених діянь становить 462 випадки у розрахунку на 80 кримінальних проваджень, що свідчить про високолатентний характер розбещення неповнолітніх. Через неповідомлення потерпілими своїм батькам, правоохоронним органам про вчинювані щодо них протиправні дії злочинці упродовж значного періоду можуть залишатися непокараними, що веде до підвищення їх суспільної небезпечності, збагачує кримінальним досвідом, підсилює мотивацію на продовження злочинної діяльності.

Досить змістовною є інформація про попередній антисуспільний спосіб життя осіб, які вчинили розбещення неповнолітніх. Один або декілька разів до адміністративної відповідальності (ст. 173, 173-2 КУпАП) притягалися 4,5 % винних перед вчиненням ними злочинів, передбачених ст. 156 КК України, у 16,1 % цьому передувало загальний кримінальний рецидив, а у 4,1 % – спеціальний. Нами з'ясовано, що кримінологічний рецидив (за наявності погашеної або знятої судимості у порядку ст. 89, 91 КК України) мали 8,8 % всіх засуджених, із них у 2,6 % мало місце розбещення неповнолітніх, а у 6,2 % – інші злочини. Крім того, 17,1 % засуджених до вчинення розбещення вже відбували покарання у виді позбавлення волі. Таким чином, перед вчиненням розпусних дій щодо осіб, які не досягли шістнадцяти років, до кримінальної відповідальності притягувалися 29 % усіх засуджених осіб, а першу судимість мав 71 % осіб.

Обставинами, що пом'якшують або обтяжують покарання, визнаються встановлені судом за конкретною справою об'єктивні та суб'єктивні чинники, що не є ознаками конкретного складу злочину і не впливають на його кваліфікацію, проте свідчать про зниження чи підвищення суспільної небезпечності вчиненого діяння та (або) особи винного, а отже, вважаються підставами для пом'якшення чи посилення покарання. У ході дослідження встановлено, що при винесенні усіх вивчених нами вироків суд знаходив щонайменше одну обставину, яка пом'якшувала покарання. Частіше за все (у 71 % випадків) нею була перша судимість, у 66,8 % повне та у 8,3 % часткове визнання вини. Цікаво, що відомості про щиросердне каяття містилися у 66,8 % вироків. Суд у 49,2 % справ також враховував позитивні характеристики, у 19,7 % – наявність на утриманні неповнолітніх дітей або батьків-інвалідів, у 30,1 % – те, що винні надавали активну допомогу слідству. Лише в 14 % випадків пом'якшуючою обставиною був стан здоров'я винного, а в 8,3 % – його неповноліття¹.

Обставинами, які обтяжують покарання, у досліджених нами вироків були: вчинення злочину особою, яка знаходилася у стані

¹ Наведені дані в сумі становлять понад 100 %, оскільки при проведенні досудового процесу щодо одного обвинуваченого було встановлено декілька обставин, що обтяжують або пом'якшують відповідальність.

алкогольного сп'яніння (35,4 %), рецидив (26,9 %), повторність (44,7 %), вчинення злочину групою осіб (8,8 %). У 64,2 % випадків злочин вчинявся проти малолітньої особи, тобто кваліфікувався за ч. 2 ст. 156 КК України, тому вік жертви в таких випадках не вважався обтяжуючою обставиною.

Заслуговує на увагу й те, що у 64,2 % випадків особам, які вчинили розбещення неповнолітніх, вирок було винесено лише за ст. 156 КК України, а у 35,8% – за сукупністю, тобто їм інкримінувалися ще й інші злочини.

Те, що при вчиненні розбещення неповнолітніх злочинці не обмежувалися лише діями, забороненими ст. 156 КК України, свідчить про підвищену суспільну небезпечність таких осіб. Зокрема, заподіяння/погроза вчинення тілесних ушкоджень були інкриміновані розбещувачам у 17,3 % справ, погрозою вбивства – 6,7 %, нанесення побоїв та мордування – 0,6 % вироків. Отже, у 24,6 % кримінальних справ злочинець діяв досить зухвало та жорстоко по відношенню до потерпілих осіб.

За нашими даними, при призначенні покарання застосовувалися наступні види санкцій: позбавлення волі, обмеження волі, заходи примусового медичного та виховного характеру. Найбільш поширеним видом покарання за розбещення неповнолітніх є позбавлення волі (79,4 %). Із загальної кількості на строк до 5 років були засуджені 30,2 % винних, на 5 – 29,1 %, більше 5 – 20,1 %. Обмеження волі призначалося у 12,8 % випадків. Додаткове покарання у виді заборони займатися певним видом діяльності мало місце стосовно 1,1 % засуджених осіб.

У зв'язку із застосуванням примусових заходів медичного характеру від відбування покарання було звільнено 2,2% осіб, а примусових заходів виховного характеру зазнали 1,1% засуджених.

Досить показовою є практика застосування ст. 75 КК України. Так, у 35,2% випадків осіб було звільнено від відбування покарання з випробуванням від 1 до 3 років. У 3,9 % випадків засуджені були звільнені від покарання на підставі закону України про амністію (ст. 85 КК України).

Від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності було звільнено 1,1% осіб, а через передачу

особи на поруки—0,6 %².

Загальнозначущі позитивні людські якості осіб, які вчиняють злочин, передбачений ст. 156 КК України, вивчаються ще менше, ніж криміногенні. Однак за результатами монографічного дослідження 6 засуджених за розбещення неповнолітніх та наявних відомостей у 179 кримінальних справах можна зробити висновок про те, що вони є недостатньо розвинутими. Виявлення позитивних та корисних якостей особистості злочинців є необхідною умовою виконання завдання по їх виправленню, ресоціалізації та соціальній адаптації. Розвиваючи в особи прихильність до сім'ї, захоплення мистецтвом чи технікою, любов до тваринного світу, прагнення до позитивної діяльності, творчості тощо, можна суттєво підвищити шанси на повернення до соціуму особи, яка здатна в майбутньому приносити користь суспільству.

Таким чином, аналіз кримінально-правових ознак розбещувачів неповнолітніх показав стійку антисуспільну спрямованість більшої частини досліджуваних осіб. Незважаючи на те, що першу судимість мали більшість засуджених осіб, проте необхідно враховувати високі показники повторності злочинних діянь, які вчиняються протягом тривалого часу, залишаючись невідомими правоохоронним органам.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО

ЮРИДИЧНА ОСІНЬ 2018 року

Збірник тез доповідей та наукових повідомлень
учасників міжнародної науково-практичної конференції
молодих вчених

14 листопада 2018 р.

м. Харків

УДК 340(043.2)

Адреса редакційної колегії:
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
вул. Пушкінська, 77, Харків, 61024, Україна

Тези друкуються мовою оригіналу,
відображають позицію автора,
який несе відповідальність за зміст

Юридична осінь 2018 року: зб. тез доповідей та наук. повідомл. учасників всеукр. наук. конф. молодих вчених та студентів (Харків, 14 листоп. 2018 р.) / за заг. ред. А.П. Гетьмана. – Х.: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого: Мадрид, 2018. – 515 с.

УДК 340(043.2)

©Національний
юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018
© «Друкарня «Мадрид»», 2018